

Raadsinformatiebrief:

Datum:	17 oktober 2024
Registratienummer:	Z/24/210901 376113

Deze informatiebrief wordt opgenomen op de eerstvolgende lijst van ingekomen stukken voor de Raad.

Onderwerp(en): onderzoek pfas verontreiniging van AWACS vliegbasis Geilenkirchen in omgeving Schinveld

Toelichting

In het voorjaar van 2023 is in diverse particuliere bronnen (Hausbrunnen) in de omgeving van het AWACS-basis Geilenkirchen PFAS aangetroffen. Dit was aanleiding voor Kreis (district) Heinsberg om het grondwater stroomafwaarts van het vliegveld uitgebreid te monitoren. Daarbij is op grote schaal PFAS aangetroffen. Omdat niet is uit te sluiten dat de verontreinigingspluim ook Nederlands grondgebied bereikt, is door het district contact opgenomen met Provincie Limburg en zijn gegevens beschikbaar gesteld.

Deze informatie is aangevuld met Nederlandse gegevens en op basis daarvan is een inschatting gemaakt van de risico's voor het Nederlandse grondwater. In een ambtelijke werkgroep met vertegenwoordigers van de gemeenten Beekdaelen en Brunssum, Provincie Limburg, Waterschap Limburg, WML en de Omgevingsdienst Zuid Limburg is dit verder besproken en uitgewerkt. Tevens is een voorstel voor monitoring van het Nederlandse grond- en oppervlaktewater geformuleerd en uitgevoerd.

De resultaten van de monitoring zijn in bijgevoegde nota (bijlage 1) opgenomen.

PFAS is een verzamelnaam voor meer dan 5.000 verschillende verbindingen. PFAS is en wordt op veel manieren gebruikt. Kenmerkend voor PFAS-verbindingen is dat deze niet of zeer slecht afbreken in het milieu en daarmee eeuwigdurende verbindingen genoemd worden. Niet alle PFAS-verbindingen zijn even toxisch. Slechts voor een beperkt aantal PFAS-verbindingen zijn normen afgeleid. PFAS-verbindingen zijn tegenwoordig algemeen aanwezig in het milieu en worden overal aangetroffen. De PFAS-verbindingen die vrij zijn gekomen bij de AWACS-basis in Geilenkirchen zijn PFAS-verbindingen die tot voor kort algemeen gebruikt werden bij het blussen van bepaalde soorten branden (PFOA, PFOS).

Graag willen we u middels deze Raadsinformatiebrief nader informeren over de stand van zaken. Reeds eerder bent u geïnformeerd door middel van een Raadsinformatiebrief op 11 juli 2023.

Aangezien de grondwaterstroming onder de vliegbasis noord-noordoostelijk gericht is, bestaat er geen directe dreiging voor de waterwinning van WML, anders dan in Duitsland het geval is bij de bronnen van het Wasserwerk Gangelt. De complexe geohydrologische situatie zorgt ervoor dat de langetermijneffecten voor de waterwinning in de Schinveldse bossen nader beschouwd dienen te worden. Provincie Limburg zal in afstemming met WML het early warning-systeem voor potentiële verontreinigingen uitbreiden met extra monitoringputten in de omgeving van het waterwingebied.

De waterwinning in de Schinveldse bossen vindt diep in de bodem plaats. Ter plekke beschermt een bovengelegen, moeilijk doordringbare kleilaag het diepere grondwater. Het drinkwater voldoet nu ruimschoots aan de wettelijk normen.

Grondwaterstroming

In zowel Duitsland als Nederland zijn de grondwaterstromingen in beeld. Grensoverschrijdend sluiten deze gegevens niet volledig op elkaar aan. Het verdient aanbeveling om een goed grensoverschrijdend grondwaterpatroon te maken. Om deze reden zal opdracht gegeven worden voor een grensoverschrijdende modelstudie van het grondwater. Dit onderzoek zal vanuit Duitsland (in opdracht van het Bundesamt für Infrastruktur, Umweltschutz und Dienstleistungen BAIUDBw) geïnitieerd worden, met deskundige Nederlandse inbreng. Het proces om te komen tot gunning van de opdracht loopt momenteel nog.

Monitoringsresultaten

- *Grondwater*

De beschikbare monitoringsgegevens in het Nederlandse grondwater leiden tot de volgende voorlopige beoordeling.

De aangetroffen hoeveelheden PFAS in de beide Nederlandse monitoringspunten van het bovenste grondwater is vele malen lager dan de norm uit de Drinkwaterrichtlijn. Dit kan als volgt worden toegelicht.

Uit tabel 1 van de nota blijkt dat in de verontreinigde 'Hausbrunnen' door Kreis Heinsberg concentraties zijn aangetroffen tot een factor 15 hoger.

Opgemerkt wordt dat er vrijwel overal in het bovenste grondwater in Limburg PFAS wordt aangetroffen, bijvoorbeeld afkomstig van atmosferische depositie (komt vanuit de lucht in gebied terecht). Het betreft in het algemeen veel lagere concentraties dan aangetroffen bij het onderzoek van de 'Hausbrunnen' door Kreis Heinsberg. De voorlopige conclusie is dat het water in de beide Nederlandse grondwatermeetputten niet verontreinigd is door de Duitse PFAS-bronnen maar dat het de achtergrondbelasting met PFAS betreft die we in heel Limburg aantreffen.

In 2023 is een grootschalige onderzoek uitgevoerd naar diverse antropogene stoffen (materiaal dat niet van nature voorkomt), waaronder PFAS, in het grond en oppervlaktewater in Limburg en Noord-Brabant, de zogenaamde Brede Screening. Hierbij werden in het grondwater concentraties van een PFAS van enkele nanogrammen per liter (ng/l) aangetroffen. Het algemeen beeld is dat in een groot aantal grondwatermeetpunten enkele PFAS-sen met een dergelijke concentratie van enkele nanogrammen per liter wordt aangetroffen.

In het door WML onderzochte grondwater op de winplaats worden kleine hoeveelheden (enkele nanogrammen) van enkele PFAS-sen aangetroffen. De aangetroffen concentraties liggen veel lager dan de norm uit de Drinkwaterrichtlijn.

- *Oppervlaktewater: monitoringsronde Waterschap Limburg*

De monitoringsresultaten van het oppervlaktewater laten zien dat in meerdere meetrondes PFAS is aangetroffen. In bijlage 2 van de nota zijn, ter vergelijking, de resultaten van PFAS monitoring in andere Limburgse waterlopen opgenomen. Hieruit blijkt dat in alle waterlopen PFAS wordt aangetroffen. De concentraties liggen in de orde van grootte van enkele tot incidenteel tientallen nanogram per liter.

Vervolgtraject:

De volgende vervolgstappen zijn voorzien, zoals omschreven in de nota:

- Bemonstering oppervlaktewater: waterschap Limburg geeft aan dat de toekomstige monitoring van PFAS-sen in dit gebied onderdeel dient te zijn van de monitoring die binnen het gehele werkgebied van het waterschap (gehele provincie Limburg) wordt verricht. De strategie ten aanzien van exacte locaties en frequentie dient nog te worden bepaald. Het waterschap geeft aan dat geen reguliere PFAS bemonstering in oppervlaktewater plaatsvindt.
- WML continueert de monitoring van het opgepompte en het gedistribueerde water.
- Aansluiten bij het onderzoek dat het Erftverband gaat uitvoeren in opdracht van de BAIUDBw (Bunderamt für Infrastruktur, Umweltschutz und Dienstleistungen der Bundeswehr). Doel is het opstellen van een grensoverschrijdend grondwatermodel waarmee de verspreiding van PFAS-verontreinigingen kan worden gesimuleerd. Van belang is dat de voorspellingen ook voor Nederland betrouwbaar zijn. Onduidelijk is nog op welke termijn er (eerste) resultaten beschikbaar zijn;
- De betrokken partijen blijven elkaar informeren over nieuwe inzichten en ontwikkelingen.

De boodschap die vooralsnog door alle partijen wordt uitgedragen, is:

- Zolang geen eenduidig beeld is of PFAS in het grondwater wordt aangetroffen langs de Heringsbosch/Neutrale Strasse, is het vanuit het voorzorgsprincipe zinvol het water niet te gebruiken voor toepassingen waarbij het water in contact kan komen met voedingsmiddelen. Dit geldt voor grondwater dat uit het ondiepe pakket boven de kleilaag wordt onttrokken. Dit geldt enkel langs de Heringbosch / Neutrale strasse en dus niet voor de gehele gemeente Beekdaelen.

Burgemeester en wethouders van Beekdaelen,
De secretaris,

De burgemeester,

Mevr. Mr. S.M.J. Troisfontaine

Dhr. ing. E. Geurts

Bijlage(n):

Bijlage 1 – Nota 'PFAS-verontreiniging op AWACS-basis Geilenkirchen; onderzoek naar mogelijk vervuiling van grond- en oppervlaktewater in de omgeving van Schinveld als gevolg van de PFAS verontreiniging op de AWACS basis Geilenkirchen' versie 19 september 2024 door Provincie Limburg